

stichtingsgebouw bestond Veldwijk uit een flink aantal kleine gebouwen. Deze inrichting was opgezet volgens het paviljoenstelsel. Volgens de schrijver zijn ook de zichtbare kenmerken niet specifiek voor de gereformeerde psychiatrie. In andere gestichten kwamen zij ook voor. Met zijn conclusie gooit Van Belzen de knuppel in het hoenderhok: behalve de mooie frasen van de bestuursleden verschilde Veldwijk niet wezenlijk van de andere gestichten.

Het vierde deel bestaat uit een onderzoek naar de plaats van het geloof in het werk van artsen, geestelijk verzorgers en verplegend personeel. De conclusie is gelijk: er bestonden geen essentiële verschillen tussen Veldwijk en de andere Nederlandse inrichtingen. Alleen aan de cultuur, de sfeer en het klimaat - de gereformeerde adat - ontleende Veldwijk zijn zogenaamde anders-zijn.

Het vijfde deel, een vergelijking van Veldwijk met de overige inrichtingen en het slotdeel geven Van Belzen de gelegenheid zijn conclusies nog eens te herhalen. Daarbij blijkt dat voor het gebrek aan werkelijke verschillen wel verzachtende omstandigheden zijn aan te wijzen. Het was lang niet allemaal boze opzet al was wat meer bescheidenheid bij het bestuur van de vereniging op zijn plaats geweest.

Naar mijn mening heeft Van Belzen om drie redenen minder verschillen gevonden dan er misschien toch zijn geweest. Ten eerste is het moeilijk zichtbaar te maken hoe geloof in de behandeling van en de omgang met geestesgestoorden doorwerkt. Tijdgenoten vermelden dat het personeelsverloop in Veldwijk veel kleiner was dan in Meerenberg. Misschien is in Veldwijk de bedbehandeling en de permanente badbehandeling minder gebruikt dan in Meerenberg. Dit soort operationalisaties zijn niet gemaakt.

Ten tweede wordt er geen aandacht besteed aan het verschil tussen de zielkundige en de zedekundige behandeling. Het onderscheid tussen de inrichtingspsychiatrie en de klinische psychiatrie ontbreekt eveneens. Verschillende psychiaters vonden omgevingsinvloeden belangrijker dan medicatie of psychotherapie (gesprekken). Als de omgevingsinvloeden belangrijk worden geacht voor het herstel, dan zijn verschillen in cultuur, sfeer en klimaat wel essentieel.

Ten derde is er over de inrichtingspsychiatrie in de 'neutrale' gestichten in de periode 1880-1940 nog onvoldoende bekend. Van Belzen mist dus betrouwbaar vergelijkingsmateriaal. Het is jammer dat bij deze vergelijking de gestichtsverslagen niet zijn gebruikt. Bij de keuze van de bronnen en bij het brongebruik zijn overigens meer vragen te stellen.

Vermoedelijk is de onderzoeker wat ontdaan uit de strijd gekomen. De lezer deelt zijn teleurstelling. Aan het begin van ieder hoofdstuk staat toch al vast dat de schrijver ook hier niet zal vinden wat hij zoekt. Van Belzen erkent ruiterlijk dat zijn onderzoek maar weinig heeft opgeleverd voor de godsdienstpsychopathologie. Hij hoopt tenminste nog iets voor de